

Een chirurgijnshuis (1657-1832) en een jeneverstokerij (1637-1832); Prekadastraal Wommels (vervolg)

Jelle Miedema

Deze keer een bijdrage over twee huizen in prekadastraal Wommels. Beide huizen lagen aan de Terp en zijn drie generaties eigendom geweest van de chirurgijnsfamilie Schotanus. Tussen die huizen liep een steeg, vermeld als 'de straat van Douwe Schotanus'. Ten zuidoosten van die steeg stond het chirurgijnshuis en ten noorden een woonhuis waaraan later een jeneverstokerij was verbonden. Het zijn de nrs. 39 en 40 op de kadasterkaart van 1822-1832 (zie kaartje).

Hennaarderadeel heeft een prachtig oud achief, maar proclamatie- en recesboeken ontbreken voor de periode 1644 -1660 en dat hiaat kan met gegevens uit andere boeken niet altijd worden weggewerkt. Waar weesboeken eindigen in 1655, beginnen autorisatieboeken in 1656 en weesrekeningen in 1746. Wel zijn voor de periode 1599-1812 doorlopend hypotheekboeken aanwezig, maar niet voor elk huis werd steeds een hypotheek afgesloten. Dat geldt rond 1650 mogelijk ook voor het chirurgijnshuis, maar zeker is dat niet. Ik begin de bijdrage dan ook met een voorbehoud.

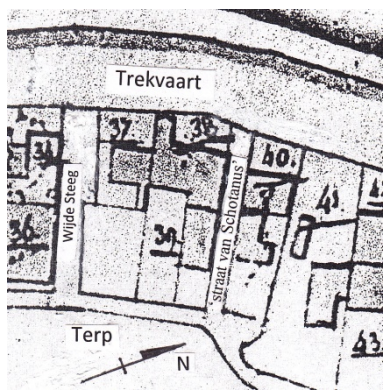
Het chirurgijnshuis

(onder voorbehoud)

1653-1655: Pieter Hettes van Wommels trouwt op 22.10.1654 met **Bauck Ipes Haersma** van Bolsward. Hij is dan chirurgijn te Wommels; zij met attestatie ingekomen 10.12.1654. Gegeven de verkoper van 1685 en de bewoner tot 1669, kan Pieter Hettes in 1653-1655 eigenaar-bewoner van het hier behandelde chirurgijnshuis zijn geweest. Al in/voor 1653 was hij chirurgijn in Wommels, want in april van dat jaar heeft hij 5 gg. en 20 st. tegoed uit het sterfhuis van Pieter Pieters, in leven boer op Walpert (inv. 29, akte dd. 14.4.1653 [fiche 12]).¹

Aanvulling, toelichting:

- Bauck Ipes Haersma was bij haar huwelijk weduwe.² Dat roept de vraag op of Pieter Hettes toen een voordochter Dieuwke had (zie de verkoper van 1685).
- Op 1.12.1655 wordt in Wommels gedoopt Hette, zn.v. Pieter (Hettes) x (Bauck Ipes Haersma) 'vader chirurgijn'. Pieter Hettes 'chirurgijn' doet daar belijdenis op 30 mrt 1656.
- 1655: Antie Gerbens wed. Douwe Gatses te Wommels is voor geleend geld 350 gg. schuldig aan 'mr. Pytter Hettes chirurgijn aldaer ende Bauck Ippes Haersma echteluiden' (inv. 14, fol. 112).

Fragment kadasterkaart 1822/1832

¹ Een voorganger van Pieter Hettes was Hendrick Dirx, van 1637 tot in 1649 chirurgijn te Wommels, in 1649/50 te Rien en in 1650/51 te Sneek, daar overleden voor 22.2.1651. Hij kocht in 1637 in Wommels een huis aan de noordzijde van de Terp en in 1641 een huis ten noorden van de Nauwe of Smalle Steeg (waarover t.z.t. meer).

² Bauck Ipes/Epes Haersma was weduwe van Cornelis Jansen van Bolsward. Mogelijk zijn beiden identiek aan Bauck Epes Haersma van Hieslum of Dedgum tr. Tzum 3^e procl. 13.8.1648 Melis Jans van Tzum (zij doet daar belijdenis op 2.6.1650; ze zijn lidmaten te Bolsward, zij (terug) als wed. van Kubaard 29.6.1654; in Kubaard laat Melis Jans op 27.6.1651 een zoontje Epe dopen).

1658-1669: In 1658 is een huis *bewoond* door chirurgijn **Jan Martens** (x **Tieertie/Tiedtie Hendricx**) noordelijke naastleger van het koopmanshuis ten zuidoosten van de, doorgaans niet als naastleger genoemde, Wijde Steeg (inv. 47, fol. 213).

Aanvulling, toelichting:

- Jan Martens, mr. chirurgijn, tr. Oosterend 18.8.1650 Tiaertje/Tiedtie Hendricx. Bij huwelijk is hij mogelijk afkomstig van Schettens (procl. huw. Hennaarderadeel 1650). Het echtpaar woont eerst in Oosterend. Zij doet daar belijdenis op 15.12. 1653 en hij laat daar op 1.1.1654 een zoontje Allert dopen. Op 20 dec. 1657 doet Jan Martens belijdenis in Wommels; Tiedtie is met attestatie ingekomen 6.9.1657. Ze laten daar in de periode 1658-1669 vier kinderen dopen; hij overlijdt daar in 1671 op 'St. Pietersdag' (22 feb).
- In 1675 doet 'Tiedtie Hendrix wed. mr. Jan Martens' een bod op een huis of kamer ten noorden van de Terp (inv. 47, fol. 257v; volgt t.z.t.).

1685: Een 'huijs met een steed cum annexis', vrij van grondpacht, bezwaard met zes jaar huur 'Gerlof Lolckes aan 't voorend competeerende, jaars te huier doende negen ggld. die tot de coopers profijte sullen coomen, en heeft de geseijde Gerlof Lolckes geen recht om de tegenwoordige schuier op den *vercogte* plaatse te setten, maar staat tot believen van de coopers, voorts met alle 't geene (etc.) hebbende de coopers vrie opslag aan [smid] Douwe Sioerds wal en gang *over* sijn plaats gelijk Douwe meede vrie gang heeft van zijn huijs *over* den *vercoghte* erve en sal den sloot tusschen het *vercoghte* en Simon Tierx niet gedampt mogen worden' (inv. 48, fol. 55).

Naastlegers: Douwe Sioerds W, Sijmon Tierx N, 't gemene padt' O, Folckert Sippes Z.

Bewoner: Gerlof Lolckes, 'aan 't vooreind competeerende'.

Verkoper: **Dieuke Pijtters**, 'jonge dochter tot Harlingen voljarig zijnde'.

Koper: **Bernardus (Jacobuszn) Schotanus** en **Tettie Gerlofs**, e.l. te Wommels.

Koopsom: 115 gg.

Aanvulling, toelichting:

- Was verkoopster Dieuwke Pijtters een (voor)dochter van chirurgijn Pijtter Hettes? Op 8.5.1685 doet een Dieuwke Pieters belijdenis in Harlingen. Ze is dan dienstmaagd bij een Hette Tiettes.
- Bewoner Gerlof Lolckes, vermoedelijk een zoon van Lolcke Sipckes en Hiltie Meyes, in 1664 eigenaars van het huis ten zuiden van de smederij, was waarschijnlijk de (schoon)vader van de kopers. Op 27 mrt 1657 gaan in ondertrouw Gerlof Lolckes en Berber Wopkes, beiden van Wommels. Op 28.10.1660 laten zij daar een kind NN dopen. Vermoedelijk was dat een Tettie, want Tettie Gerlofs en Bernardus Schotanus hadden een dochter Berber (volgt). Gerlof Lolckes werd zelf op 28 okt. 1660 gedoopt en Berber Wopkes eerder op 9.4.1658 met een dochter Rinske. Tettie Gerlofs kwam dus uit een doopsgezinde familie.
- Koper Bernardus Schotanus, chirurgijn, overl. 14.4.1708, werd geboren te Edens als zoon van Jakobus Bernardus Schotanus, predikant, en Neeltje Douwes Allinga. Bernardus tr. Spannum 17.7.1681 Tettie Gerloffs. Het echtpaar laat in de jaren daarop in Wommels de volgende kinderen dopen: 1. Douwe in 1682 (jong ovl.), 2. Neeltje 1683, 3. Berber 1685, 4. Sara 1687, 5. Douwe 1689, 6. Jacobus 1692 (jong ovl.), 7. Sara 1692 en 8. Aackien 1695.
- Naastleger Sijmon Tierx is in 1695-1697, 1702-1704 en 1718-1719 ouderling. Hij overleed in 1719.
- Met de 'sloot' aan de noordzij kan een 'scheijdsloot' of een greppel tussen twee erven zijn bedoeld.
- In 1685 wordt Gerlof Lolckes opnieuw alleen als bewoner vermeld als zuidelijke naastleger van Sijmon Tiercx (inv. 64, fol. 69). Die kocht toen ten zuiden van de Nauwe of Kromme Steeg een huis waarvan hij zelf de zuidelijke naastleger was.

1686: Mr. Bernardus Schotanus is noordelijke naastleger van een huis direct ten noorden van de Wijde Steeg (inv. 48, fol. 68).

1692: Chirurgijn **Bernardus Schotanus** is 'met een huisinge daar aanbeklemt' oostelijke naastleger van de smederij (inv. 48, fol. 177).

Aanvulling, toelichting:

- 1708: Neeltje Bernardusdr Schotanus, meerderjarige dochter van w. Bernardus Jacobus Schotanus, i.l. chirurgijn te Wommels, vraagt (hun buurman) Sijmen Tiercx, mr. timmerman te Wommels en Jan Schuijringa, schoolmeester en klerk aldaar, om voogd te worden over haar zusters Berber, Sara en Aackien en haar broer Douwe, de vier dan nog minderjarige kinderen van w. Bernardus Jacobusz voornoemd. Neeltje Bernardus was later gehuwd met Goslick Johannes (zie eerdere bijdragen).

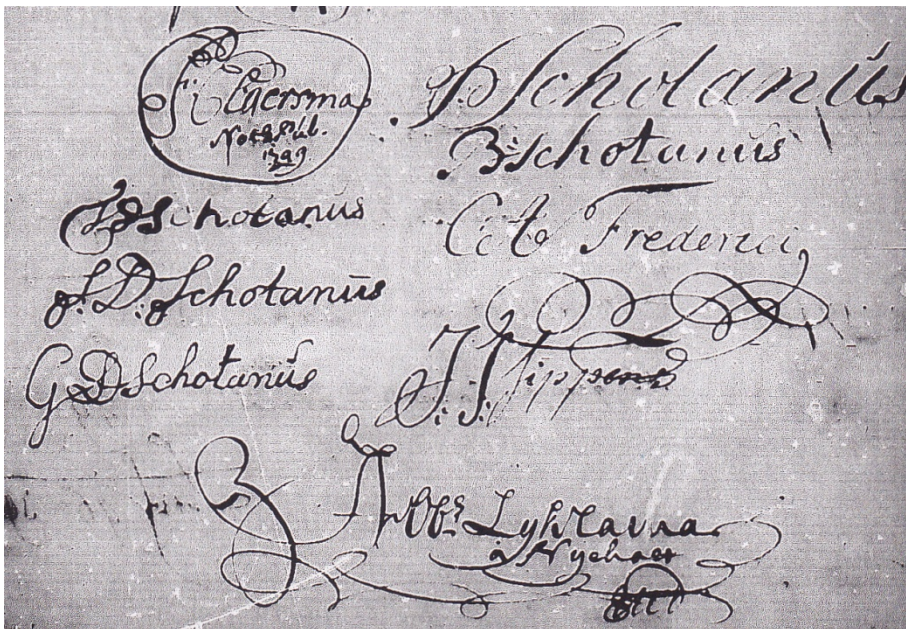
1713: Douwe Bernardusz. Schotanus, chirurgijn, tr. in 1713 **Thietske Seerps Braarda/Brada**.

Aanvulling, toelichting:

- Douwe (ook Dominicus) Bernardus Schotanus, mr. chirurgijn, diaken 1717-19 en 1726-28 ouderling, tr. 30.7.1713 Thietske Seerps Brada/Braarda (van sate Braerd in de Súdhoeke onder Wommels). Zij laten in Wommels vier kinderen dopen: 1. Tetje (in 1714), 2. Grietje (1718), 3. Bernardus (1720) en 4. Seerpje (1725).
- Douwe Bernardus Schotanus 'chirurgus' en Tjetske Seerps Braarda e.l. te Wommels kopen voor 1515 carg. 9 pm. los land onder Hijdaard van Johan Hoiytes, boer aldaar (inv. 66, fol. 142; zie ook fol. 188v).
- 1729: Douwe Schotanus, chirurgijn, en Tetske Seerps Braarda, e.l. te Wommels kopen op 7 einsen land onder Lutkewierum in 2 pm los land (inv. 50, fol. 61 of 67).
- 1744 (1760): In 1760 wordt vastgelegd dat in 1744 Trijntje Wijbes Adema en Jan Harmens, e.l. te Oosterend van Dominicus (Douwe) Schotanus, chirurgijn, en Tjietse Seerps Braarda e.l. te Wommels de volgende bedragen hebben geleend: 999 carg. in mei 1740; 500 carg. in april 1742; eerder ook 1200 carg. in januari 1740, en 300 carg. in 1744; onderpand: 'speciaal mijne zaate te Oosterend, groot 46 pondm., tegenwoordig door Folkert Reindertz als mejer gebruikt'; kanttekening: de originele obligaties werden met bewijs van betaling geroyeerd (inv. 67, fol. 158v, 159 en 159v).

1725, 1733, 1748: Mr. Douwe Schotanus is met een 'mande[ige] gevel' oostelijke naastleger van de smederij (inv. 50, fol. 35v, 102v en 216v).

1749: Bernardus Douwes erft, overeenkomstig een codicil opgesteld dd. 3.12.1744 door zijn vader w. Dominicus Schotanus ovl. voor 28.12.1744, een 'huisinge en hovinge op de Suid Sijde van de Steeg te Wommels, door de erven bewoond, met de winkel, instrumenten en winkelwaren nevens de boeken en eenig huisgeraad'. Bernardus' zusters Grietje (x 'verver en glasenaar' Wietse Jacobs te Stiens), Tettje (x schoolmeester en ontvanger Cornelis Frederici te Spannum) en Seerpje (x Bauke Franses Fopma, boer te Spannum) erven 'een huisinge en hovinge cum annexis naast 't voorgaande te Wommels op de noord sijde van de Steeg meede door de erven bewoond' (inv. 30, ongenummerd; fiche 7 dd. 10.4.1749 [4° regel]; curs. JM).

Handtekeningen onder de administratie en 'scheidinge' van de boedel van Douwe Bernardus Schotanus, v.l.n.r. en v.b.n.b: F. Elgersma (notaris en burgemeester te Bolsward, als gelastigde van de wed. van schrijver Claas Buwalda i.l. administrerende curator over de erven Schotanus, gesterkt met medecurator:) J(acobus) Schotanus (organist te Oosterend), T(etje) Schotanus, B(ernardus) Schotanus, S(eerpje) D(ouwes) Schotanus, C(ornelis) A(lberts) Frederici, G(rietje) Schotanus, J(acob) T(homas) Sippens (mederechter) en Alb(ertus) Lyklama à Nijeholt (secr. van Hennaarderadeel)

Aanvulling, toelichting:

- Het betreft hier de steeg gelegen tussen enerzijds de nrs. 38 en 39 en anderzijds nr. 40 op de kaart van 1832 (inv. 50, fol. 246v). Die steeg wordt in 1725 en 1733 'de straat van Douwe Schotanus' genoemd (inv. 50, fol. 35v, resp. fol. 102v). De zusters van Douwe Schotanus erfden van hun vader een huis ten noorden van die steeg (volgt). De 'geautoriseerde curatoren en administratoren over de personen en goederen van Bernardus, Grietje, Tettje en Seerpje Schotanus' (de nagelaten kinderen van Dominicus Schotanus en Tjietse Seerps Braarda) zijn Jisk Pijtters Boltjes wed. Claas Buwalda, i.l. ontvanger te Burgwerd en Jacobus Schotanus, schoolmeester te Oosterend (inv. 30, fol. g.n./dd. 18.4.1749).
- 1748: Buurman Douwe Sentjes, mr. smid te Wommels, is 100 carg. schuldig aan Bernardus Schotanus, chirurgijn, voor geleend geld; onderpand: 'speciaal mijn huis (iii) huisgeraaden, en inboedel en smitsgereetschappen' (inv. 67, fol. 35).
- 1749: 'Bernardus Schotanus 'chyrurgus, welgesteld gezin:1; aanslag: 22-5-0' (Quotisatiekohieren).

1753-1762: Bernardus Douwes Schotanus, geb. Wommels 14.4.1720, daar kinderloos ovl. 30.9.1762, chirurgijn te Wommels, tr. Oosterend 15.4.1753 **Sijbrig Sijbolts of Sijbouts** van Oosterend, na overlijden van haar man vertrokken naar Leeuwarden.

Aanvulling, toelichting:

- 1754 (3^e procl. 6 mrt): 'Sibrig Sibouts gesterkt met Bernardus Douwes Schotanus haren Echtman tans wonende tot Oosterend' verkoopt voor 4.000 carg. een halve zate genaamd 'Wigara' onder Oosterend; kopers: Folkert Reinders en Wieske Gerrijs, e.l. te Oosterend (inv. 50, fol. 259 e.v.).
- 1755 (3^e procl. 21 mei): 'Sijbrig Sijbouts huisfrou van de chirurgijn Bernardus Schotanus te Wommels, met den zelven haren man gesterkt' koopt voor 4.500 carg. een halve zate onder Oosterend, Wigara genaamd; verkoper Jan Hinnes, huisman te Lutkewierum (inv. 51, fol. 16v).
- 1755: Mr. Bernardus Schotanus 'chirurgijn en erfgezetten te Wommels' koopt diverse stukken land (inv. 51, fol. 21v, 22, 23 e.v.; inv. 76, fol. 84, 89).
- 1756 (27 januari): Epke Epkes (Posthumus) en Fijke Piers, e.l. te Spannum zijn 700 carg. schuldig aan Bernardus Schotanus 'chirurgus tot Wommels'; onderpand: 13 pm losland onder Winsum. In marge: rente betaald tot en met 1755 (inv. 67, fol. 96).
- 1757 (3^e procl. 10 aug): 'Mr. Bernardus Schotanus, chirurgijn, en Sijbrig Sijbolts' e.l. te Wommels kopen 5 pm greidland onder Kubaard 'dog bij Wommels aan de Buuren, gebruikt bij Evert Feijtes wed^e' (inv. 51, fol. 62).
- 1758: Dr. Petrus van der Sluijs, advocaat bij het HvF wonend te Sneek, is voor geleend geld 1.000 carg. schuldig aan Bernardus Schotanus, mr. chirurgijn te Wommels; onderpand: een halve 'zathe lands' onder wommels, door Oeds Pieters gebruikt; borg: Tjalling van der Sluijs (inv. 67, fol. 136v). Petrus en Tjalling waren zonen van oud-secretaris Feddeus van der Sluijs en Beitske Pieters Metz.
- 1762 (2 nov): Sijbrig Sijbolts geeft aan als erfgenaam van mr. Bernardus Schotanus het recht van collateraal te willen voldoen met de 30^e penning (...) 'sijnde de erfflater overleden te Wommels den 30 Sep 1762' (inv. 72, dd.4.11.1762).

1763: Siebrig Sijbouts van Wommels tr. 18.12.1763 **Pieter Lyclama** van Leeuwarden.

Aanvulling, toelichting:

- 1763: In Leeuwarden tr. 18.12.1763 Sijbrig Sijbolts van Wommels met Pieter Lijklama van Leeuwarden. Deze Sijbrig Sibolts moet wel de weduwe van Douwe Bernardus Schotanus zijn geweest, gezien het volgende (zie hieronder) en de latere rol van Pieter Lyclama.
- 1769: Siebrig Sybolts, gehuwd met Pieter Lycklema, is met een kamer de zuidelijke naastleger van het volgende huis (nr. 40, volgt).

1763, 1765: Klaas Dirks Tjessema mr. chirurgijn (x **Pietertje Lijckles Horenstra**) verkrijgt in 1765 in Wommels graven die eerder verbonden waren aan het huis van Bernhardus Schotanus (Grafboek Wommels 1765).

Aanvulling, toelichting:

- Uit de doopboeken blijkt dat Tjessema en zijn vrouw al in 1763 in Wommels wonen. Waarschijnlijk huurden zij het huis van Siebrig Sijbolts x Pieter Lycklema (zie navolgend bij 1771 en 1779).
- 1760: Klaas Dirks Tjessema wordt vermeld als 'chirurgijn te Grouw' in 24.8.1760 bij de 3^e procl. (in Heerenveen) van bij zijn huwelijk gesloten op 31.8.1760 te Grouw met Pyttertje Lyckles Hornstra van Heerenveen.

- 1763-1770: Klaas Dirks Tjessema, chirurgijn, en Pytertje Lyckles Hornstra laten in Wommels in de jaren 1763-1770 kinderen dopen. In 1783 is een (zoon?) Dirk Klazes Tjessema mr. chirurgijn in Bolsward.
- 1771a: Claas Dirks Tjessema mr. chirurgijn en Pytertje Lijckles Hornstra e.l. zijn 200 carg. schuldig aan Jelle Tjommes en Henke Gerrits e.l. te Itens; onderpand: hun 'meubelen, inboel en huisgeraden' (inv. 67, en 274 v); 1771b: Pietertje Horenstra vrouw van Claas Tjessema en Claas Tjesma mr. chirurgijn te Wommels zijn 100 carg. schuldig aan secretaris J. van de Kolk; onderpand: zilveren lepels, koralen, een horlogeketting e.d. (inv. 67, fol. 273). NB: Hier wordt niet een huis in onderpand gegeven.

Kadaster nr. 39 (in 1832)

1779: Huis en erf, bestaande uit een kamer met een portaal en keukentje (inv. 52, fol. 261).

Naastlegers: Douwe Senties Smit W, Douwe Cornelis N, de Terp O, de kopers Z.

Bewoner: NN.

Verkoper: **Pieter (Pieters) Lyclama**, vroedsman van de stad Leeuwarden.

Koper: **Auke Thades en Antie Doekes**, e.l. te Wommels.

Koopsom: 350 carg.

Aanvulling, toelichting:

- Zuidelijke naastleger en koper Auke Tades was al eigenaar van huis nr. 37 aan de de Trekvaart. Dat huis had een hovinge en die hovinge moet dan wel het ongenummerde stuk grond op de kaart van 1832 zijn geweest (d.i. ten zuiden van nr. 39 in 1832) en daarmee de zuidelijke naastleger van bovenstaand huis.
- Auke Tades, geb. te Baard, tr. 20.10.1732 Antje Doekes van Menaldum. Ook dit echtpaar was waarschijnlijk doopsgezind. In 1749 is hij 'gemeen [gewoon] boer' te Wommels (Qk). Hij is de grootvader van de verkopers van 1832.

Speciecohier nr. 31 (vermoedelijk)

1796-1800: Jan Aukes

1801: Jan Aukes naar nr. 6, nu **Jelle Jans** 'vrijgesel geweest'.

1802-1805: Jelle Jans.

Aanvulling, toelichting:

- De nummers in de speciecohieren lopen niet noodzakelijk van-huis-tot-huis, wat misschien nog eens nieuw licht kan werpen op de volgorde waarin huizen werden gebouwd.
- Jan Aukes, ged. 23.5.1743 te Wommels, boer te Hydaard, tr. Wommels 14.2.1762 Bieke Rienks. Jan Aukes was een zoon van Auke Thades/Teades en Antje Doekes voornoemd (zie bij 1779).

Kadaster nr. 39

1832a: Huis en erf, perceel nr. 39, legger nr. 101, grootte 198 m² (Van der Vaart en Tolsma 1994:53).

Eigenaar: **Jelle Jans Hieminga**, landbouwer.

1832b: Te koop 'De Notaris W.K. HOEKSTRA, te Wommels, gedenkt op Zaturdagen den 15 December, bij provisionele, en den 29 December 1832, bij finale toewijzing, telkens des namiddags ten twee ure, ten Huize van Willem Lammerts de Roos, Kastelein te Wommels. Ten verzoeken van *Jelle en Ulbe Jans Stieminga* [Hieminga, JM] de eerste te Oosterend en de tweede te Hijdaard woonachtig, te verkopen ene propere HUIZINGE en ERVE, staande en gelegen te Wommels, op het aangenaamste van het dorp; de Huizinge aldaar gekwoteerd met no. [39]; hebbende tot naastlegers ten Oosten de Dorpsstraat, ten zuiden Dirk Tiedes Bijlsma, ten Westen Willem Jans Bloemsma en ten Noorden Sijbren Alberts Zandstra; bestaande deze Huizinge in een ruime Kamer, Winkeltje, Kamertje en Vuurhok, verders HOVINGE en BLEEKJE, met Regenwatersbak en verdere gerijfelikheden, thans bij *Sjoerd H. Algera* en Vrouw in gebruik tot den 12 Mei 1833 en alsdan vrij te aanvaarden' (digitaal archief LC 7.12.1832).

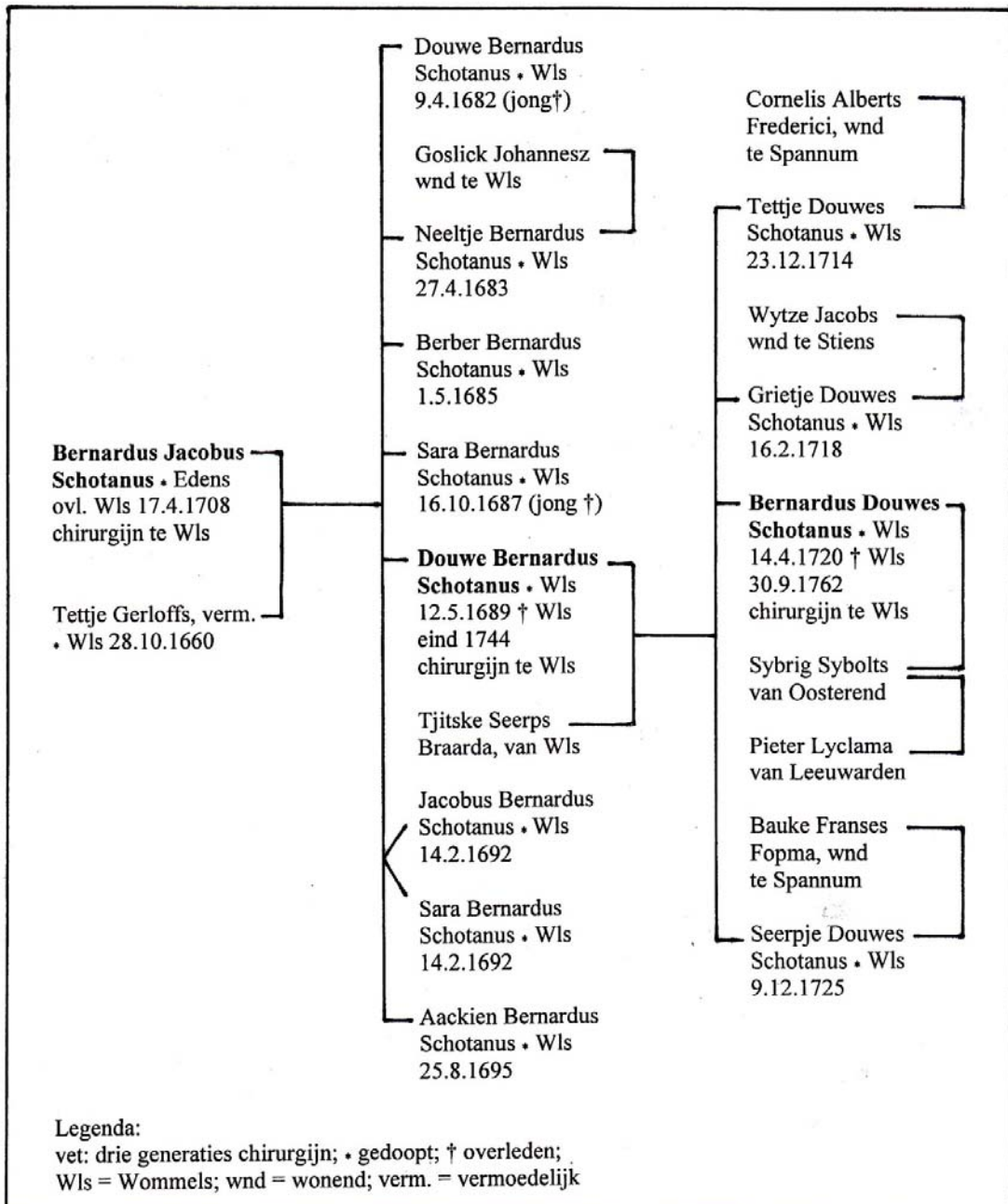
Aanvulling, toelichting:

- Jelle en Ulbe Jans waren zonen van Jan Aukes en Bieke Rienks voornoemd. Jelle Jans (Hieminga), geb. Hidaard 5.9.1771, ovl. 'Zweins' 13.8.1838, tr. Kubaard 4.1.1801 Mettje Jelmers Wiersma van Kubaard, ovl. voor 1831; Ulbe Jans (Hieminga), geb. Wommels 27.7.1774, boer op 'Donia' onder Hidaard, tr. 1^e Hidaard 16.5.1795 Janke Sybrens, tr. 2^e Hidaard 5.5.1805 Trijntje Hoites Wiersma van Folsigare. Ulbe

Jans werd bij dat huwelijk ingeschreven als Ulbe Jans Donia, maar hij nam samen met broer Jelle in 1811 de naam Hieminga aan.

- Sjoerd Halbes Algera van Wommels, geb. te Dronrijp (ca. 1765), organist, schoolmeester en floreenontvanger, ovl. Wommels 14.2.1841, oud 76 j., tr. 1^e 12.11.1786 Epke Pyters (van de Vliet), hij bij huw. organist en onderwijzer, tr. 2^e Wo 24.11.1805 Oedske Jans (Ringer, na 1812) van Leeuwarden. Bij overlijden van zijn zoon Halbe in 1812 is Sjoerd Halbes Algera schoolmeester, in 1830 bij overlijden van zijn zoon Sjoerd, is hij 'floreen ontvanger'.

Raamgenealogie Schotanus Wommels

De jeneverstokerij

1637: Oud-smid **Floris Harmens** is met een schuur en een stukje grond noordelijke naastleger van de smederij (inv. 60, fol. g.n./dd. 17.4.1637) en **Syuerdt Riencx** is *niaar*-koper van de smederij. Mogelijk wisselden de komende en gaande smid van woning.

1685, 1692: Simon Tiercks, timmerman, is noordelijke naastleger van zowel de smederij als Gerloff Lolckes (inv. 48, fol. 44v resp. inv. 48, fol. 55, fol. 177).

1725: **Andrijs Gerrits** is noordelijke naastleger van de smederij (inv. 50, fol. 35v).

Aanvulling, toelichting:

- 1703-1734: Andries Gerrits van Wommels tr. Wo 7.1.1703 Sipck Goslicks van Wommels, bel. 27.4.1703, lidmaten 1706, 1721, 1734. Hij is diaken in 1709 en ouderling in 1724 en 1730. Zij zijn de ouders van Gerrit Andries, de latere eigenaar-bewoner van het koopmanshuis op het midwesten van de Terp.
- In 1751 is Andries Gerrits' weduwe noordelijke naastleger van de smederij (inv. 67, fol. 165v). Het kan hier gaan om een huis of kamer aan de zuidwestzijde van de 'Kromme Steeg' (volgt t.z.t.).

1725-1744: Vermoedelijk werd in deze periode door timmerman Andrijs Gerrits op eigen grond, ten zuiden van zijn huis en ten noorden van de smidsteeg, een nieuw huis gebouwd voor Douwe Schotanus. De laatste koopt daar in 1755 van de smid een strook grond langs de vaart (volgt).

1749: Grietje, Tettje en Seerpje Douwes Schotanus erven van hun vader Douwe Bernardus Schotanus een 'huissinge en hovinge cum annexis, naast 't voorgaande [d.i. het chirurgijnshuis, zie daar] te Wommels, *op de noordsijde van de steeg* mede door de erven bewoond (...) met huis geraden, koper, tin' (inv. 30, fol. g.n./dd.10.4.1749).

Aanvulling, toelichting:

- Bij overlijden van chirurgijn Douwe Bernardus Schotanus is o.a. sprake van een obligatie van 1000 carg. ten laste van de erven Tettje en Grietje Schotanus, daterend van 3.9.1744 (zelfde akte als boven). Deze dochters en erfgenamen woonden in 1749 elders en vermoedelijk is het huis overgenomen door hun broer Bernardus (volgt)

1751: Bernardus Douwes Schotanus is oostelijke naastl. van de smederij (inv. 67, fol. 165v).

Aanvulling, toelichting:

- 1753: Bernardus Douwes Schotanus van Wommels tr. in 1753 Sybrig Sybolts van Oosterend (zie boven).
- 1753-1754 (3^e procl. 9 jan): Tettie (x Cornelis Frederici te Spannum), Grietje (x Wietse Jacobs te Stiens), Sjerpien (x Bauke Frans te Spannum) en Bernardus Schotanus, mr. chirurgijn, te Wommels treden elk voor ¼ op als kopers van land (inv. 50, fol. 249v e.v.).

1755: Een *hof of tuin* 'besijden des verkopers huis, zijnde zoo drie à vierenveertig voeten lang en breedt zoo drie à vier en twintig voeten', bezwaard met 2 st grondpacht aan de pastorie (inv. 51, fol. 21).

Naastlegers: 'de Bolsweerder vaart' W, 'de Have' N, Schotanus *erven* O, het huis van de verkoper Z.

Verkoper: **Douwe Senties**, mr. smid te Wommels.

Koper: **Bernardus Schotanus**, mr. chirurgijn te Wommels (x **Sybrig Sybolts**).

Koopsom: 64 carg.

Aanvulling, toelichting:

- Met de verkoper als zuidelijke naastleger moet het hier gaan om een stuk grond ten noorden van de steeg naast de smederij. Aan de noordzijde lag een 'have', maar dat kan niet meer dan een insteekhaventje zijn geweest (het was niet de Noorderhaven, gezien wat gevonden is over de hoek grond ten noordwesten van de Terp). De ligging en afmeting van de strook grond doen vermoeden dat het westelijke deel ervan bestond uit het stukje grond met het getal 40 op de kadasterkaart van 1832.

1769: Verkoop van twee huizen of kamers te Wommels, waarvan het hier besproken huis aan Elias Tielema. De verkoopster behoudt de graven behorende bij dit huis (inv. 52, fol. 39v).
Naastlegers: 'Bolswaarder vaart' W, Tjerk Andries N, de 'Buure Tterp' O, en een 'vercoperse kamertie' Z.

Verkoopster: **Siebrig Siebolts**, gesterkt met haar man **Pieter Lieclama**, brouwer te Leeuwarden.
Koper: **T. Elias Tieleman**, koopman te Grouw (x **Tjitske Wiebes**).
Koopsom: 700 carg.

Aanvulling, toelichting:

- Tyle Elias van Joure tr. 3^e procl. Joure 5.12.1745 Tjitske Wiebes van Joure. Ze zijn op 13.8.1769 lidmaten te Wommels; kwamen van Grouw en vertrokken later naar Joure.

1772a (2 mei): Voor de secretaris van Haskerland te Joure verklaren op 2 mei 1772 Tiele Elias Tieleman 'distelateur' en Tjitske Wijbes echtelieden dat ze hun 'huisinge en steede cum annexis staande en gelegen tot Wommels' als huwelijksgift hebben geschonken aan hun dochter Liebe Tieleman bij haar huwelijk met Hendrik Jans 'om daar mede te doen en laten zoo en in dier voegen als een ijder met het zijne is geoorlooft te doen' (inv. 67, fol. 295; reg. 23 mei).

Oud-eigenaar: **Tiele Elias Tieleman en Tjitske Wijbes**, e.l. te Joure.

Nieuwe eigenaars: **Liebe/Lysbet Tiele Tieleman** en haar man **Hendrik Jans (Hemstra)**.

Aanvulling, toelichting:

- Gedoopt te Joure op 30.6.1751 Lysbet, dochter van Tyle Elias en Tjitske Wiebes; 1769: Hendrik Jans Hemstra van Wommels tr. Wo 19.11.1769 Lijsbet/Lijsbert Tjilleman te Wommels. Ze zijn daar 21.2.1771 belijdend lidmaten en vertrokken mei 1774 met attestatie naar Sneek.

- 1771: Hendrik Jans, stoker te Wommels en Liebe Tieleman e.l. zijn 1000 carg. schuldig aan secr. J. van der Kolk: a. 500 carg. 'van onsen vader en resp. schoonvader, welke dezelve vijff hondert gls. van voorn. secr. hadde ontvangen' en b. 500 gls. 'bijde vertekeninge dezese ontvangen, hypotheek en onderpant alle onze goederen, speciaal onze vastigheden, gereedschappen en inboel' met Tiele Elias Tielemans tot borg voor 500 gls. get. 3 mei 1770 (inv. 67, fol. 283v).

1772b (23 mei): Een 'huisinge en stokerije, schuur en varkenshok cum annexis', belast jaarlijks met 55 st. (grondpacht) aan Tjerk Andries voor een schuur en varkenshok staande op diens gerechtigheid. In mei 1772 vrij te aanvaarden met de 'stokersgereedschappen voor S^a van 1150 cargls., per 1 mei 1772 te voldoen en dat de vercopers sich verplichten om de copers het Jeneverstoken te leren en dat de vercopers in deze Grietenie geen stokerije zullen vermogen op te rechten'; verkocht 'met de leggende platen (maar niet de staande) en met borden in de schoorsteen, kleerkast en spijskamer' (inv. 67, fol. 296).

Naastlegers: De trekvaart W, timmerman Tjerk Andries N, de Buure terp O, de smit en vroedsman P. Lijclama nomine uxore Z.

Bewoners: De verkopers.

Verkoper: **Liebe/Lijsabet Tieleman**, gesterkt door haar man **Hendrik Jans Hemstra**.

Koper: **Willem Bouwes**, bakker te Rien en **Akke Holkers**, e.l.

Koopsom: 1500 carg.

Aanvulling, toelichting:

- 1771: Willem Bouwes, bakker te Rien tr. Lu-Ri 13.10.1771 Akke Holkes, van Ijsbrechtum.

- 1772: Liebe Tieleman gesterkt met haar man Hendrik Jans Hemstra, (oud-)stoker te Wommels, hebben 1500 carg. ontvangen van secr. Van der Kolk (WYM [Wymbritseradeel] inv. 101, fol. 12).

- 1773: Hendrik Jans Hemstra, oud-stoker te Wommels heeft van Dirk Clases te Rien nog 9 carg. tegoed voor ¾ anker geleverde jenever (inv. 7, fol. 15v).

- 1773: Willem Bouwes stoker te Wommels en Akke Holkers e.l. zijn 200 carg. schuldig aan secr. J. van der Kolk (inv. 68, fol. 10).

- 1774 (29 apr): Willem Bouwes mr. stoker en Akke Holkes e.l. te Wommels zijn 300 carg. schuldig aan Jacob Sijmens Cuiper te Harlingen 'als reste van meerdere ter sake aan ons geleverde mout' (inv. 68, fol. 26); Willem Bouwes had ook uit zijn eerste huwelijk met Antje Sibolt nog schulden (inv. 68, fol. 26v, actum mei 1769).

- 1775-1777: Aaltie Clases wed. van Jan Hendriks Hemstra, wonend te Wommels, is 400 carg. schuldig aan Dirk Sjaarda en Geertie Clases, e.l. te Oosterend, voor geld ontvangen 'tot afbetaling van Hendrik Jans

Hemstra distelateur te sneek wegens erfportie van zijn wl. vader bovengenoemd' volgens contract actum 2.8.1775; Aaltie Clases wed. Jan Hendriks 'boerinne onder Wommels' is 300 carg. 'schuldig aan mijn swager Dirk Sjaarda huisman onder Oosterend en Geeske Clases echtelieden', Wommels actum 8.6.1776; Aaltie Clases is nog 800 carg. schuldig 'tot afbetaling van mijn wl. mans voordogter IJbeltje Jans, huisvrouw van Jan Hijltjes meester glasemaker te Bosum', actum 5.5.1777.

1772c (1775): Willem Bouwes, bakker te Rien en **Akke Holkerts** e.l. zijn schuldig aan Hendrik Jans Hemstra stoker te Wommels en Liebe Tieleman e.l. (i) 1500 carg. 'ter zake coop van een huisinge en stokerije, schuur en varkens hok cum annexis', en (ii) 1150 carg. wegens koop en overdracht op 1 mei 1772 te voldoen 'van alle stokers gereedschappen, dus alzo in 't geheel eene somma van ses en twintig hondert en vijftig car. glds', geregistreerd 5.9.1775 (WYM [Wymbritseradeel] inv. 101, fol. 11).

Naastlegers: Trekvaart W, Tjerk Andries, timmerman N, 'de buire terp' O, 'de smidt en vroedsman P: *Lyclama nomine uxoris*' Z.

Aanvulling, toelichting:

- 1972 (1775): Willem Bouwes, stoker te Wommels en Akke Holkers e.l. zijn aan secr. Jacobus van der Kolk schuldig 1350 carg., tegen een rente van 4 carg. 10 st. per 100 carg. per jaar; borg: 'onse vader en schoonvader Holker Jans, boer onder Ijsbrechtum', actum 5.9.1775 (WYM inv. 101, fol. 10, 11).

1775: Willem Bouwes, stoker te Wommels en zijn huisvrouw **Akke Holkers** hebben 'ten voordele van hunne crediteuren hun boedel 'geabandonneerd met versoek dat secr. Van der Kolk mogte werden geauthoriseert', welk verzoek werd ingewilligd (inv. 19, fol. 465).

1775, 1776: Te koop 'Een hegt en wel betimmert HUIS met een JENEVER STOKERYE (...) alwaar een welbeklante Jenever Stokerye wort geëxerceert, zeer gelegen aan de Trekvaart, voorzien met een Schuur tot Koemelkerye, en een Varkens-Hok en Tuin'. Naastlegers: De Trekvaart W, 'de Buuren van Wommels' O. Bod: Op 27.1.1776 'de zeer geringe prijs van zeven hondert Car. Gls.' (digitaal archief LC dd. 9.5.1775 e.v.).

Aanvulling, toelichting:

- Begin 1776 wordt e.e.a. omschreven als als een 'zo goed als nieuwe commoot' (adv. LC 27.1.1776).

1776: Een 'huisinge en schuur en varkenshok en tuintie cum annexis', bezwaard jaarlijks met 55 st. pacht aan Tjerk Andries 'voor dat de schuur en het varkenshok op sijn gerechtigheit staat', met 'gerechtigheit van de halve steeg met de smit en coper noe uxore mandelig en onderhoudinge van de helft van de stalt bij de wal'. Alles wat bij de stokerij hoort houdt de verkoper aan zich 'met de conditie dat de coper het vercofte bij finale palmslag vrij zal aanvaarden' (inv. 52, fol. 196).

Naastlegers: De Trekvaart W, Tjerk Andries N, 'de smit en de coper *nomine uxore*' Z.

Verkoper: Secretaris Van der Kolk als curator bonorum van de 'geabandonneerde' of achtergelaten boedel van **Willem Bouwes**, stoker en **Akke Holkes**, e.l.

B.b.en c. *naastleger*: **Pieter Lijclama**, brouwer en vroedsman te Leeuwarden.

Koopsom: 700 carg.

Aanvulling, toelichting:

- In deze akte is expliciet sprake van een 'steeg met de smit.' Het is de steeg op de kadasterkaart van 1832 tussen enerzijds de nrs. 39 en 39 en anderzijds nr. 40.

- 1779: Pieter Lijclama, vroedsman te Leeuwarden, verkoopt 5 pm greidland 'gelegen in den dorpe Cuubaard dog bij Wommels aan de buuren', in gebruik bij Wiebe Piers cum uxore aan Siebren Tjebbes (Hania), mr. bakker te Wommels (aan de Kaatsebaan), (inv. 53, fol. 5v).

1779: Douwe Cornelis (Frederici) is noordelijke naastleger van het chirurgijnshuis (inv. 52, fol. 261).

Aanvulling, toelichting:

- Douwe Cornelis Frederici was een zoon van Tettje Douwes Schotanus en Cornelis A. Frederici. Was de koper van 1776, aangehuwde oom Pieter Lijclama, zijn geldschieter?

- 1801: Pieter Lijclama, vroedsman te Leeuwarden, koop voor 600 carg. van Douwe Frederici 10 einsen losland over hoog en laag in 7 pm te Oosterend (inv. 54, fol. 216).
- Douwe Cornelis Frederici, koopman te Spannum, verkoopt aan Anne Jentjes Hesselius en Oepke Minnes Fellingha 1/6 zathe en land onder Wommels, door Jan Cornelis gebruikt (inv. 54, fol. 237; zie ook fol. 261v).

1782: Een ‘huisinge en tuin bestaande in een kamer, winkel en looske (...) met staande en leggende platen’, vrij van grondpacht, bezwaard met huur tot mei 1787 ‘de copers daaraan competerende jaarlijks voor twee en twintig caroligls’. (inv. 53, fol. 65v).

Naastlegers: De vaart W, wed. Tjerk Andries N, de buure Terp O en ‘Douwe Senties Smit cum soc.’ Z.

Bewoners: **De kopers.**

Verkoper: **Douwe Cornelis Frederici**, verwer te Spannum.

Koper: **Ate Gadses en Septien Gerrits**, e.l.

Koopsom: 650 carg.

Aanvulling, toelichting:

- Ate Gadses, als man en voogd over zijn huisvrouw Sipkjen Gerrits, wonende te Wommels koopt voor 106 gg. en 7 st. 1 pm en 3 einsen over hoog en laag in een sate op Littenserburen, gebruikt door Pier Jans, van Andries Gerrits, mr. timmerman te Wommels (inv. 53, fol. 181).

1782-1793: Van de verkoop van dit huis na 1782 heb ik (nog) geen akte gevonden. In 1793 verkoopt Siptien Gerrits, gesterkt met haar man Ate Gadses, timmerman te Wommels, een kamer waarvan het echtpaar zelf noordelijke naastleger is. Gegeven de andere naastlegers, Andries Gerrits Z en (ook) N, de Trekvaart W en ‘niet vermeld’ O, kan het niet een kamer van of grenzend aan het hier behandelde huis zijn geweest. Dat kan betekenen dat Ate Gadses en Septien Gerrits tussen 1782 en 1793 zijn verhuisd. In de jaren 1796-1805 is Ate Gadzes hoofdeigenaar en waarschijnlijk ook bewoner van speciekohier nr. 68, het huis ten zuidwesten van het chirurgijnshuis.

Kadaster nr. 40

1832: Siebren Alberts Zandstra, koopman, perseel nr. 40, legger nr. 291, oppervlakte 196 m² (Van der Vaart en Talsma 1994 [zie eerdere bijdragen]).

Aanvulling, toelichting:

- Ook in een advertentie uit 1832 is Siebren A. Zandstra de noordelijke naastleger van het voorgaande huis. Sybrens Allerts Zandstra, ovl. 2.3.1857, oud 59 j., zn.v. Allert Jeltens en Baukje Joukes, tr. 1° 8.5. 1818 Jeltje Folkerts Rispens, oud 26 j., ovl. 12.12.1846, dr.v. Folkert Reinder Rispens en Dieuwke Douwes; tr. 2° 4.8.1847 Yttje Klazes Nauta, oud 45 j. geb. te Kubaard, dr.v. Klaas Nauta en Trijntje Durks.

Bewoningsgeschiedenis en genealogie

Met de twee vorige bijdragen (in: www.historarysklittenseradiel.nl, zie onder: Prekadastraal Wommels), bevat deze bijdrage nieuwe gegevens over de Wommelser tak van de familie Schotanus, oorspronkelijk afkomstig van Oudeschoot (vandaar de achternaam). Voor informatie over de plaats van die tak binnen de grote familie Schotanus, zie: Schotanus, A.J. (red.) en J. Hengstmengel (red), *Gens Schotana; Geschiedenis van het geslacht Schotanus*, Deel I-III, resp. Deel IV, Schotanus-Stichting, Franeker. Ook bevat deze bijdrage nieuwe gegevens over de chirurgijns in Wommels, Oosterend en Rien, aanvullend op wat H. Fluitman over chirurgijns in Littenseradiel verzamelde (zie bovenvermelde website, onder: ‘Skiednis’).

*Westzijde Terp Wommels (2012), met in het midden de 'straat van Schotanus' (1725, 1733).
Waarschijnlijk was die straat drie eeuwen geleden iets breder dan de tegenwoordige steeg.*